

MAGYAR KURIR

Bétsből, Kedden, Augustus' 10-dikén 1819.

Spanyol Amerika.

Azon régibb hírek, mellyek az Európai Ujságlevelekben Buenos-Ayresről elterjesztődtek vala, hogy tudniillik ott revoluzió ütött volna ki, hogy ennek hallására Gen. Sant-Martin Chiliből 5000 katonákkal útját nagy siettséggel Buenos-Ayres felé vette volna, hogy *Artigas* San-Martint megelőzven, 's a' fő városba a' közönségnek egygyetértésével bemenvén, ott Fő Igazgatóvá lett volna, 's több effélék, az újabb tudósítások által, mellyek az odavaló közönségre nézve sokkal kedvezőbbek, mind megezáfolthatnak. Ezen újabb tudósításoknak, mellyek Buenos-Ayresből April. 20-dikán indultak ('s eszszerént nem éppen 4 hónapja hogy útban vagynak), summásan ennyi a' foglalatiok: — „A' mi Országlószékünk (ekképpen szoll a' Buenos-Ayresi tudósító) a' Paraguaui mellyekén fekvő Santa-Fe-i tartományokkal, mellyeknek magoknak van különös Országlássok, 's meg azon Entre-riosi tartományokkal, mellyeknek *Artigas* a' Fő igazgatójok, egy idő óta alkudozáslépvén, éppen mostanában fegyvernyugvás álla lábra köztök, melly mind hármokra nézve hasznos és bentsületes, 's keisegkivül közönséges megbékélés lesz a' vége. Úgy látszik, hogy őket a' Radiksi nagy expeditzió' kievezése közelgetésének híre indította-fel a' megbékélésre és egygyességre; sőt erősítik, hogy a' Buenos-Ayresi Országlószék azon is

dolgozni kezdett, hogy a' békességet *Artigas* és *Brasilia* között is helyreállithassa. Ha ez is végrehajthatatik, így osztán tsendességgel várhatják ezen négy új és independens Országok, Chili, Buenos-Ayres, Santa-Fe, és Entre-rios, a' Radiksi expeditziót (melytől hogy különben is mennyit félhessenek, kedvetlenséggel szemlélhetik a' Király' ügyének barátjai alább a' Spanyol Czikkelyben, a' Madridból Július' 15-dikén indult tudósításokban.)

Peruból is elérkeztek végre azon tudósítások, mellyeknek hitelt lehet adni, és emnyiben áll a' foglalatiok: Minnekutána a' környülállások Chilinek elvesztése miatt oda jutottak, hogy a' Vice-Királynak már most egész oltalmazó erejét csak Limához és ennek kikötőhelyéhez Callaohoz lehet fordítani, és összegyűjteni, tehát ő ott magát, a' Chiliből ellenetétetődhető próbák ellen jól megerősítette. Ezen Vice-Királynak neve *Pezuela*. A' kikötőhelyben a' batteriák' oltalma alatt, 40 kissébb nagyobb hadi hajók állanak; magában Limában 8000 emberekből álló sereg fekszik a' Vice-Királynak tulajdon vezérlése alatt. Ő a' rabszolgákat is fel akarta fegyverkeztetni, hanem a' lakosok' kérelmére elállott ezérlésától, minthogy ez a' lakosok nagyon veszedelmes következtű eszköznek tartották. Legnagyobb bajt okoz a' költség, mellyet ezen szüntelen való hadi szolgálat okoz. Hónaponként 260,000 Piasterekre megy a' def-

cit, melly a' Státus' kassájából ki nem telik. A' Limai kereskedők' *Juntája* ugyan megígérte, hogy hónaponként 117,000 Piasterekkel pótolja a' közönséges költséget, de oly feltétel alatt, hogy az Anglusok *Perunak* minden kikötőhelyeiből zárattassanak ki, azért, mert az Érsek ki nyilatkozta, hogy az Anglusok' religiója a' Perui lakosoknak veszedelmes lehetne (midőn azonban Amerika' tulsó oldalán a' *Vera-Kruzi* Spanyol kikötőhely kizorítólag csak az Anglusok előtt van nyitva, de ennek oka van, a' tudniillik, hogy innét most csak az Anglus hajók szállítják a' Mexikói kintset a' Spanyoloknak Európába; külömben vagy mind ott heverne, vagy nagyobb részint elfognák az insurgensek' prédáló hajóji).

A' mi a' Lord *Cochrane* által *Chiliből* Lima ellen munkába vett expedíziót illeti, úgy látszott, hogy ő a' Limai kikötőhelynek megtámadását a' múlt Hushagyó *Kedd'* estvéjére határozta volt, hanem felőlle még most semmi bizonyost nem lehetett hallani. —

A' *Venezuelai* insurgensek már annyira elbizták magokat Respublikájoknak állandósága eránt, hogy az ő Országlőszékek Anglus és Német plántanepeknek odavaló szállításán szorgalmatoskodik, a' melly tekintetben már több Anglus kereskedő társaságokkal értekezésbe bocsátkozott.

Azokat a' Spanyol tiszteket, kik a' Chiliben történt külömbkülömb tsatázások' alkalmatosságával az Insurgensek által elfogattattak, 's minthogy ki nem tseréltetvén még most is hadi fogságban ülnek, az *Andes* hegyek' tövében *San Louis* nevű városban, az ő hazájok 's Királyok eránt belőlők még a' hosszas fogság alatt is ki nem oltódhatott nagy buzgóságmiatt, nagy szerentsétlenség érte. Őket az ott lévő Insurgens Kormányzó *De puy* igen barátságosan tartot-

ta. Annyira kedvezett nékik, hogy minden nap magához hivatta őket reggeli ételre. Ők ellenben özszeesküvéstsináltak ellene, melly abban állott, hogy őtet magát elfogják, 's azután a' várost is elfoglalják. Első czélzássokat szerentsésen végre hajtották, *De puyt* elfogták, hanem a' város' elfoglalásában nem érheték-el czélzássokat. A' fő strázsaháznál nem véltt ellentállásra találtak, míg tehát ott bajoskodtak, a' Kormányzó az alatt módot talált reá, hogy háza' ablakaiból, a' hova bezárták vala, a' néphez szollhasson 's ezt az ő kiszabadítására felindítsa, a' melly is a' Spanyolok által bezárt kapura reá rontván azt betörte 's a' házba bemenvén a' Kormányzót kibotsátotta. Ebből a' következett, hogy a' Spanyol tisztek ismét elfogattattak 's a' múlt Febr. 8-dikán 32-ten, kik közt találtattak névszerént *Generális Ordónez* és *Oberster Primera-Rivera*, ezen tselekedetekért agyon lövettettek. Hanem ugyan ekkor az a' szerentsétlenség is történt, hogy 23 Spanyol katonák vigyázatlanságból oly fogházba találtak zárattatni, melynek nem volt elég szelelője, 's míg a' strázsák észrevették volna, minnyájan megfulladtak. — Ezen történet miatt nagyon megijedtek a' *Buenos Ayresben* 's másutt tartózkodó Spanyol tisztek, hogy ezen túl szorosabban fognak tartatni, de még eddig nem látszik, hogy fundamentuma volna félelmeknek, maga az a' *Marco* nevű Spanyol *Generális*, a' ki *Chilinek* az Insurgensek' kezére lett jutása előtt odavaló *Kir. Kormányzó* volt, *San-Louiban* lakik, de minthogy a' támodásban nem részesült, még eddig semmi bántódás nem esett rajta.

Buenos - Ayresben elfogták vala ugyan a' *Montevideói* Portugallus *Kommandánsnak Barrozzo* nevű *Agensét*, hanem a' *Direktor Puyerrédon* őtet

elbocsátatta, oly nyilatkoztatással, hogy véle magával ugyan többé semmi dolga nem fog lenni, hanem ha Montevideóból más Portugallus Ágens fog oda menni, azt jó szívvel fogja látni; a' melly nyilatkoztatásból a' következik, hogy az előbbeni Portugallus Ágens Barrozzó tsak a' maga személyes hibájáért nem maradt meg Buenos-Ayresben, hanem az Országlószekek között nem fordult semmi egyenlenségnek tárgya elő.

Spanyol Ország.

A' Madridból Julius' 15-dikén indult tudósítások szerint, ott a' következőket hirdették ki valami özszeesküvésről, a' melly Kadiksban felfedeztetett: —

„Holmi mozgások, mellyek itt Kadiksban 's az ezzel átalellenben a' Kadiksi öböl tulsó partján lévő *Santa Maria* nevű városban és kikötőhelyben észrevétettek, azt mutatták, hogy a' nagy expeditzióhoz tartozó armádnál nagy zszibongás, pezsgés, uralkodják. Generális Gróf Abisbal, a' Fővezér, ekközben tudósított, hogy valamely özszeesküvés volna munkába vétetve. Ő tehát azonnal oly eszközöket vett elő, hogy ezen özszeesküvés még böltsőjében megfolytathassék; Julius' 8-dikára virradó éjjel által ment Leon szigetére, onnét vissza jött Puerto - real városába, a' melly Kadiks és Puerto de Santa Maria közt a' parton fekszik, 's mindenütt fegyveres csoportokat vett maga mellé, mellyeknek száma mindegygyütt valami 4000 emberekre telhetett. Ezekkel Puerto de Santa Mariába vévén útját, ott a' kikötőhely mellett találtató Győzedelem' tanyája nevű Lógert, melyben 7000, gyalogokból, lovasokból, 's ágyuzókból álló armáda feküdt, körül kerítette, a' fegyvert minnyájokkal letétette, 's a' tiszteket részint tsak letette, részint elfogatta,

's a' Regementeket Andalusianak külömb külömb városaiba kvártélyokra szállította. Ezen egész munka jó rendel és minden vérontás nélkül ment véghez. Az elfogattatott tisztek' száma 123-ra telik, kik között öt Obersterek és négy Oberstlájtánatok találtak, ugymint: Don Vallesquez a' Valencziai Regement, Don Rotten az Arragoniai Regement, 's Don Zuiroga a' Kataloniai Regement Obersterek, Don Arcos Indzsinnör Oberster, 's Don *Udali Dömötör* a' Kanariai Batalion Oberstere.

„Gróf Abisbal, a' fő vezér, és Generálmajor Sarsfield, ki emezt hathatósan segítette, méltó módon megjutalmaztattak ezen nagy tettjeikért. Az első a' *III-dik Károly*' négy keresztjével tiszteltetett meg, a' másik Generál-Lajtnántságra emelteteti. —

„Ma reggel (Jul. 15-dikén) éppen midőn ezen tudósítás iródott, így szoll a' Madridi tudósító, az a' hír szárnyalt itt a' fő városban, hogy e' hónap 11-dikén, egy linea, két fregat, és három Brigantin hajók 4000 katonákkal, Kadiks-ból eleveztek volna Amerika felé és egyenesen *Morillónak* viának ezen segítő sereget. De vannak nem kevesen, a' kik úgy vélekednek, hogy ezen seregnek ily hirtelenül és készületlenül történt hajóra való szállittatásával, ha tsakugyan igaz talál is lenni, nem Morillóhoz, hanem tsak oda van a' czélzás, hogy ezen nyughatatlankodni kezdett sereg a' szározótól elszakaszthassék 's hajókra szorittassék, a' hol nem oly könnyű a' pártoskodás, 's hogy eszszerént, hogy a' szárazon minden újabb pártoskodásnak elejevettethessék. Hanem ezen egész kétséget el fogják a' közelébb megérkezendő Kadiksi Kurir' tudósításai oszlatni. — (A' Párisi *Quotidienne* azt jelenti, hogy ő meg van hatalmaztatva, hogy előre is ellene mondhasson, mint nem igaz hírnek, annak,

hogy ezen 4000 emberekből álló expedi-
zió Kadiksból kivezett volna.)

Más Német levelek így adják elő
ugyantsak a' Párisi újságok után, mel-
lyekből a' felhozott előadás is vétetett,
ezen Puerto de Santa Mariai öszszeeskü-
vésnek ily hirtelen történt elnyomattatá-
sát: —“

„Gróf Abisbal a' Fővezér Jul. 8- di-
kára virradó éjjel a' Kadiksi őrző sereg-
nek 4000 emberekből álló tsoportját ki-
állítván beszédet intézett a' katonákhoz
's megígérte nékiek a' Király' nevében,
hogy telyességgel nem fognak az Améri-
kába való evezésre kénszerítettetni, tsak
most legyenek néki egy igen rövid, de
a' Királyra nézve nagyon fontos expedi-
zióban segítségül. Gondolni lehet, melly
jó szívvvel reá állott ezen sereg, oly ked-
ves feltétel alatt, a' milyen az Amérikába
való evezéstől lett feloldoztatás, a' Fő-
vezér' kívánságára, melyhezképpest Gróf
Abisbal ezen sereggel Puerto de Santa
Maria felé még azon éjjel útnak indul-
ván, ott az úgynevezett Győzedelem' ta-
nyájában azon 7000 emberket, kik arra
voltak határozatva, hogy legelőbbször
elevezzenek, hanem mint látszik hajóra
úlni nem akartak, a' véle lévő 4000 em-
berek által körülvétette, 's a' fegyvert
vélek, minthogy véletlenül lepte-meg őket,
egy tsepp vérontás nélkül letétette, a' tisz-
teket tisztségeiktől átaljában mind meg-
fosztotta, 125-mat pedig, vagy mások
szerént 160-vant, fogságra tétetett, 's a'
Regementeket külömbkülömb városokba,
hogy egygyütt né legyenek, széllyel kül-
dözte. Az elfogatott tisztek közt vannak
5 Obersterek, 4 Oberstlajtnántok, 6 Ba-
talionkommandánsok 's a' többi, mint
feljebb előadatott.“

* * *

A' Floridák' általengedtetéséről szol-
ló Kötésnek meg nem erőssítettéséről így

irtak a' Bavariai Közönséges Ujságban a'
Spanyol szélekről Julius' 10- dikén: —
„Jó kútfőből tudjuk, hogy a' mostani
Spanyol Ministerium a' Madridi Anglus
Követ Sir Wellesley Ur által vezé-
reltetvén Ferdinandus Királyt arra vette,
hogy ezen Kötést ne erőssítse-meg. Az
a' Nyilatkoztatás, melyben azon okok elő
adattainak, mellyekre nézve ezen Kötés
helybe nem hagyattatik, már expediatla-
tott, előre pedig egy más jelentés, ugyan
ezen dologra nézve Amérikába már régeb-
ben elküldetett. De megjegyzésre méltó,
hogy oly előrealó vigyázással élni kíván-
ván a' Spanyol Országlószék ezen dolog-
ban, hogy az Északi Amériikai Egygye-
sült Státusokat maga ellen fel ne inger-
relje, ezen Kötés' helybenemhagyásának
jelentéskor újabb feltételeket ajánlott a'
megegyezésre, a' melly új ajánlásnak
miképpenlejendő elfogadtatására még tsak
a' jövődő fog bennünket megtanítani.
A' Spanyol Országlószék főbb feltett cél-
ja, midőn az Északi Amériikai Egygye-
sült Státusokkal ezen tárgy eránt alkudo-
zásra lépett vala, a' volt, hogy őket arra
vegye, hogy a' Déli Amériikai Insurgen-
sek ügyét ne segítsék, vagy legalább
tartsanak színelt neutralitást; 's hogy va-
lyon már most, minekutánna a' Spanyol
Országlószék az előszori Kötést nem rá-
títkálta, reá veheti - é a' másod versbéli
alkudozásban is ezen Státusokat, ugyan
ezen neutralitás-tartásra? nagyon kétsé-
ges, és sokak nem hiszik, hogy reá ve-
hesse. Don Onis is, ki mint Követ
Amérikában ezen Kötést tsinálta, hason-
lóképpen fog járni, mint az akkori kül-
ső dolgokra ügyelő Minister Casa-Irujo
járt. Ezen Kötésért való minden vád őket
ketten érdekli. Ugy látszik, hogy Fer-
dinandus Királyt meggyőzték ezen két
Diplomatikusoknak ellenségei affeől, hogy
ők a' Floridákat illető alkudozásban, hí-
vül hágtak a' nékiek adatott hatalman.

A' mi különösen ezen, volt, de már most fogságban ülő Ministert *Casa Irujót* illeti, őtet különösen azzal is vádolják, hogy a' felesége Amerikai születésű aszszony lévén, az Amerikaiaknak kedvezni akart az által, hogy Don Onist meghatalmazta a' Floridákat illető alkudozásra. Midőn Don Onis Amérikából hazafelé utozván Párisban megfordult, megmondották neki, hogy így fog járni, és tanátslották, hogy valami jó fogás alatt állapodjék-meg Párisban, 's várja itt el a' végét a' Floridák felett támadott egyenetlenkedéseknek: de ő sokkal jobban meggyőződve volt hazájának tett szolgálatai felől, hogy sem ezen intésnek engedett volna. Sőt azt mondják, hogy oly nagyon bizelkedett magának a' maga érdemeire nézve, hogy a' külső dolgokra ügyelő Ministerségre lejendő lépéssel is biztatta magát, 's akkor vette észre, mi dolog, mikor Ó-Rástiliában azzal a' parantsolattal lepte-meg egy Kurir, hogy fogják-el és vigyék Burgos várába, a' hol, mint mondják, nem tsak ellene hanem Ex-Minister *Casa-Irujót* ellen is halálra-kereső (criminalis) pert fognak indítani. Megjegyzik, hogy a' Madridi Anglus Követ Sir Wellesley, mihegyest meghallotta, hogy iparkodásának az a' következése lett, hogy Ferdinandus Király ezen Kötést még nem erőssíténé, azonnal ő se sürgette tovább azt, hogy Cuba Angliának engedtessek."

Nagy Britannia.

A' Ney-Yorki újságok azt erőssítik, hogy Nagy Britannia egy lovas és nyolcz gyalog Regimentekkel neveli Kanadában a' maga fegyvereseinek számát, hanem az újságírónak megjegyzése szerint nem oly nagyon az Egygyesült Státusok ellen, mint inkább a' Felső Kanadai lakosok nyughatatlankodása ellen van ezen Anglus erőnek nevelésével a' célzás.

A' Kanadai újságlevelek pedig azt erőssítik, hogy az Anglusok a' Missisipi forrásai körül a' Missisaguas nevezet alatt ismeretes Indus lakosoktól magokévé tettek egy darab földet, melynek kiterjedése 3 millió holdat teszen, a' melly dolgról gyaníthatóképpen azért emlékezik az író, hogy a' Missisipi vidékein minden földhöz az Amerikai Egygyesült Státusok akarnak számot tartani.

Nem régen azt olvastuk vala az Anglus levelekben, hogy Devereux nevű Generális, a' ki Irlandiában az Amerikai Insurgensek' szolgálatjára fegyveres népet verbuált, ezen munkáját szerentsésen végrehajtotta, előbb, hogy sem az az idő elkövetkezett volna, melly a' Parlamentumban arra nézve meghatározatott, hogy azon túl, az Országlószéknek meghatalmaztatása nélkül idegen nemzetnél hadi szolgálatot vállalni ne legyen szabad. Most meg azt olvassuk ugyan ezen levelekben, hogy a' nevezett Generális a' mindjárt említett célra annyi önkéntvállalkozott embereket verbuált össze, hogy 5 vagy 6 Regiment fog belőlök kitelni, mellyért neki Dublinban a' legelőkelőbb lakosok fényes innepi vendégséget tsináltak, melyben Lord Clauarti volt az Elölülő, Lady Odon el pedig zászlóval ajándékozta-meg az insurgensek' szolgálatjára menő tiszti sereget. Átaljában vévén, Irlandiában még nagyobb a' Közönségnek az Amerikai Insurgensek eránt való jó indulatja, mint Angliában.

Annak jeientésére, hogy a' gyökeres reformálás' társaságának tagjai melly nagyon szaporodjanak, azt erőssítik némelly Anglus levelek, hogy York, Lan-kaster, és Chester nevű városokban, mellyekben nagy bőséggel találatnak a' fábrikák, ezen úgy nevezett *Jobbítók'* száma már 120,000-re szaporodott.

Harrison t a' Londoni fogházból

két politziai ember elkísérte *Chesterbe*, a' hol lázszasztó beszédeiért pert indítanak ellene. —

A' Ministeri Kurir, a' ki eleinten maga is 70,000-re tette volt a' *Smiethfielden* Julius' 21 - dikén öszszegyülekezett *Jobbítaniakarók'* számát, későbbre azt akarja elhíttetni Olvasóival, hogy katona embereknek ítélete szerént, a' kik szemmel hozzá vetve jól értenek a' népmassának megítéléséhez, nem lehettek az ezen népgyülésen megjelent emberek többen tiz ezernél.

Hogy a' Világ annál jobban megítélhesse, hogy milyen emberekből állhatott cz a' Londoni gyűlés, ő azt erőssíti, így szoll a' Londoni Lordmáior (*Polgármester*), hogy ő bizonyos előjelekből tudta azt, hogy öszszeesküvés lett volna formáltatva, a' melynek czélzása nem kisebb volt, mint, hogy *London* városa sok helyeken egyszerre meggyújtassék, 's ekképpen a' gyilkolásra 's minden egyéb zűzavarra alkalmatosság szereztessék, a' melly veszedelmeknek nagyobbadon az ő előrevaló jó készülétei tettek gátat,

Említettük, hogy azon napon, mellyen a' Londoni népgyűlés tartatott, az utzákon meghívó czédulák voltak kiraggattatva, mellyek a' népnek azon részéhez voltak intéztetve, melynek nints jussa a' képviselőknék választásához, 's a' mellyért ez úgy tartatik, mint a' kinek nem volna képviselote a' *Parlamentum*-ban. Természet szerent azt lehetett gondolni, hogy ezen meghívó czédulákat a' nép gyűlés' Biztossága' raggattatta volna ki. Most azt olvassuk, hogy maga ezen Biztosság 10 *Gvine* aranyot tett ki annak megjutalmaztatására, a' ki bejelenti 's törvényesen megbizonyítani tudja, hogy ki volt ezen czéduláknak készítője 's elterjesztője.

Azt a' beszédet, mellyért, mint gon-

dolni lehet, *Harrison* ellen most *Chesterben* pert akarnak indítani, ő *Nottinghamban* Julius' 19 - dikén intézte a' néphez, a' melly napon egyszersmind *Blackburnban* és *Leedsben* is a' tudva lévő gyűlések tartattak volt.

Manchesterben Aug. 2 - dikára vala határoztatva egy nagyon népes gyűlés, de bizonyos idejig elhalasztódott, mint mondják, azért, hogy egy oda tartozó *Wroe* nevű nevezetes *Jobbító*, *Könyváros*, egyszerre két menydörgő parantsolatot kapott aszeránt, hogy elfogattassék, egygyet *Libellusok* (rágalmazó irások) kiadásáért 's elárulásáért, a' másikat pedig lázszasztó beszédeiért.

Hogy *Gibraltárnál* az *Amérikai* és *Ánglus* tisztek között többé verekedések ne történyenek, mint nem régen írtuk vala, hogy az *Erie* nevű *Amérikai* hajónak tisztjével történt volt, úgy vette elejét a' *Gibraltari* Kormányozó, hogy a' vár' kapuinak bizonyos időben való bezárattatása által az *Ánglus* tisztek a' várba beszorittatnak, az *Amérikai* tiszteknek pedig a' szározra való kiszállás nem engedtetik-meg.

Német Ország.

A' gyanus személyeknek öszszefogdostatása Német Országon még tart. *Karlsruhéból* így irnak Jul. 30 - dikán: — „Ide oly tudósítás érkeze *Badenből*, hogy ott, a' *Pruszsziai* Politziai Ministeriumtól *Berlinből* kapott megkérettetéshezképpet, egy nagyon elmés, 's megkülömböztetett könyvirói és Poétai talentumairól esmeretes embert elfogtak.

Az *Augustus'* 3 - dikán költ *Svéviai Merkuribus* ezek jelentetnek a' *Ménusi Frankfurtumból* Jul. 29 - dikéről: —

„Itt még némelly Német Szövetségi Követek házáinál is vizsgálódások tétettek a' revoluzziós pezsgésekre nézve, 's két ilyen Követségi Udvarokban két Udvari

tanítómestereknek írásaikat vették-el, de magok éppen ekkor nem voltak itthon. Emberfogdosás ugyan itt a fő városban még egy se' türlént: hanem a' környéken és szomszédságokban elég efféle fogdosások történtek. (C)

(C) A' Párisi Journal Jul. 29-dikén nem tsak írásaik' elvetettetését, hanem elfogattatását is írja ezen két személyneknek, 's az egygyiket *Pleisernek* a' Frankfurtumban lévő Würtembergi, a' másikat *Hermannak* a' Bádeni, Követek' Udvari Nevelési Mesterjeiknek erőssíti lenni.

A' Norimbergai Correspondensben ily tudósítás taláztatik Wiesbadenből Jul. 28-dikáról: — „Az emberfogdosás, házak' és írások' vizsgálata az egész Hertzegségben nagy érzékenységet gerjesztett-fel, melly miatt a' Taunus mellett lévő ferdőt a' vendégek nagy részint oda hagyváu, némelyek Pyrmontha, mások Badenbe mentek ferdeni. Ezen dolgok nagyobbadon mind a' Berlini Politziai Ministerium' meghívására történnek, mellyekben a' gyanus személyneknek, lakások, karakterjek, gondolkodása' módja, 's minden személyes tulajdonságaik, szorosán leirattatva vagynak.

B é t s.

Császár és Király ö Felsege a' Magyar Királyi Felseges Cancelláriánál lévő Valóságos Udvari Concipistának Tekintetes Thuss János Urnak számos esztendöktől fogva való hűséges és szorgalmatos szolgálatai által szerzett érdemeit tekintetbe vévén, ötlet Magyar Nemességgel megtisztelni 's az azért kívántatni

szokott taksafizetést is elengedni, kegyelmesen méltóztatott.

E r d é l y.

Császár és Király ö Felsege kegyelmesen méltóztatott, Nemes Hunyad Vármegye Fő Ispányát Méltóságos N o p t s a Elek Urat — úgy a' Királyi Törvényea Táblánál Valóságos Assessort, és Királyi Tanácsos, Méltóságos C s e r e y Miklós Urat, Guberniális Consiliariusokká kinevezni.

* * *

Kőhalom Julius' 21-dikén. A' tegnapi nap Városunkat és a' Nemes Szék lakosait nagy szomorúságba merítette, mivel Tek. Jakobi András Ur Nemes Városunk, és Székünk leg betsesebb Physicus, 's a' szegényebb sorsú betegeknek szeretett atya, és Orvosa minden rangú és sorsúaknak könnyhullatása követése mellett hasznos életét 49 esztendős korában tudógyuladás által el végezte, minekutána a' Nemes Városbéli, és Széki számos betegek mellett szép tudományával 27 esztendők' le folyása alatt, számtalan, és tsudálkozásra méltó segedelemmel fáradhatatlanul, és hasznosan munkálódott volna. — Halála ezen jeles Orvosunknak nem tsak minden rangú, és sorsú polgártársainak sziveket gyászba borította, hanem az egész szomszéd környékbéli, sőt Havasalföldről is ide jött, 's több Orvosoktól el hagyatott, és a' meghalozottnak jeles tudománya és fáradhatatlan szorgalmatossága által tökéletes egészséget nyert számtalan el nyomorodott betegeknek is szemekből forró könnyhullatásokat sajtolt ki.

Száz forint Conventiós pénzért adtak Váltó czédulában: — Aug. 6-dikén 246 $\frac{1}{2}$ — 7-dikén 246 $\frac{3}{8}$ — 9-dikén 246 $\frac{1}{2}$ — forintot.

Magyar Ország.

Patajról. A' múlt Junius 25-dikén Fő Tisztelendő Báthori Gábor Urat, mint a' Duna mellyéki Helv. Vallást tartó Ekklesiák Superintendensét, Pataj városa, és az abban lévő népes Helv. Gyülekezet nagy örömmel fogadta és tisztelte. Ugyan is minekutánna a' tisztelt Fő Pásztor Törvényes visitatióját az Alsó Baranyai vidéken végezvén, szinte három héti útazása után a' Solti V. Tractusba érkezett, 's ott a' Sárközi Ekklesiák közt Jun. 24-dikén Ordason meghált volna: reggelre kelvén 's a' kedvező szép nap is a' Népet örömmre élesztvén, a' Város Birája a' Tanátsbélielkkel, 's egynéhány tinos öltözetű lovagokkal a' határra kimenvén, ott a' kies erdő szélében a' Fő Tisztelendő Urat Pataj városa nevében elfogadta, 's a' Város egyik Jegyzője diszes köszöntő beszéddel tisztelte meg. Mellyet érzékeny és fontos szavakkal visszonzván a' Superintendens Ur, annakutánna tsendesen a' Városba bement. A' midőn a' Parochiánál le szállana kotsijából, elsőben is Tractualis Vice Esperest Nagy Tiszteletű Császári Pál Ur rövid és jeles köszöntéssel fogadta. Annakutánna a' helybeli Prédikátor Tiszt! T. Dobos József Ur, ékes válogatott tiszta magyarsággal, kellemetes, 's ez alkalmatossághoz intézett buzgó köszöntéssel tisztelte meg a' Superintendens Urat, hogy valamint azt, úgy az ezekre lett vissza köszöntéseket, nem lehetett nagy megelégedés, és örvendezés nélkül hallgatni.

Ez alatt begyülekezevén a' Nép az Istennek tiszteletére a' templomba, és ott a' szokott éneklés, 's könyörgés után a' Fő Tisztelendő Superintendens Ur, a' Kathedraba felmenvén, elsőben is előadta a' maga útazásának okát: az Ekklesiák virágoztatására, a' szoros rendtar-

tásra, a' vallásbeli és polgári erköltsőségre ügyelő Felügyázóságnak hasznos czéljait; azután elől adta a' helybeli Prédikátornak, úgy szinte az Ekklesia külső Előljáróinak is kötelességeiket; és azoknak megtartásokra hathatósan buzdította azokat. Azután az Oskolákban az Ifjuság nevelése körül fáradozó Tanítók kötelességeit számlálván elő, lelkekre kötötte azoknak Tanítványaikat. Utóljára figyelmetesekké tette külön külön az emberi kor szerént, a' véneket, az ifjakat, a' szüléket az ő kötelességeikre, 's azoknak megtartására nézve, melly szoros számadásra 's feleletre vonattatnak, vagy minő jutalmat várhatnak ez élet után, előbeszéllte. Atallyában, midzeneket a' Hitben és a' Keresztyéni szent életben való buzgóságra, és állhatatosságra; Országunk kegyes Fejedelme eránt való hűségre; a' Fő Rendek, Törvényszékek, Uraságok eránt való engedelmességre, a' különböző Felekezeten lévők eránt való szeretetre serkentett és ösztönözött, 's a' Várost megáldotta.

Mind ezen jelenéseket berkesztötte a' Tiszteletes Prédikátor Urnál adatott egy rövid; de víg ebéd, a' hol legelőször is a' Felséges Uralkodó Házért; azután több világi és papi fő személyek egészségéért ürültek a' Vivátos poharak.

Más nap az Ekklesiái Tárgyak 's Intézetek megvi'sgálásával foglalatoshodván a' többször tisztelt 's igen kedvelt Superintendens Ur; azután ezen, mint valaha volt kedves lakó helyén, egy fél napot maga kipihenésére, és esmérőseinek elfogadó látogatására szánván, Jun. 27-dikén korán, számos kísérelők által, az alkalmatossághoz igen illő tisztelettel viszont a' határig kísértetvén, Kis-Run Pülpő Szállására sok ezer jó kívánások között elútazott.

T ú d ó s i t á s.

Közönségesen úgy találjuk, a' hány Dominiumok találhatók, annyi féle az abban meg rögzött Szokásoknak, Rendtartásoknak vagy is Administrációk formája. Ezekből sok izetlen következik a' Kormányozókra, mind pedig T. Földes Urakra, Propriétariásokra származván, ámbátor a' Gazdaság (Res agraria) annak rendje szerint folytatásán is, azoknak mindazon által írásba hagyott emlékezetek, mellyek az Uradalom esméretét fenn tarthatnák, Setettséggel és Zűrzavarral boríthatnak el. Ezen nehéz fel tételnek el hárításától, és tisztába való hozásától indítván, kívántam érdemes Haza — fiainak alázatosan tudtokra adni, hogy két Könyvet akarok deák nyelven ki bocsátani, egész árkusokra, mellynek mássa a' két Magyar Hazába sajtó alatt még soha sem volt, mellyek közül az első 66. a' második 52. árkusokból álló, két különböző idő Szaka szokban, ilyen Titulusok alatt: Liber Rationum Frumentarium et Clavigerarium J. Dominii N. N. pro An. 1813 (Kasner Amt) és másodsor: Liber Rationum Perceptorarium J. Dominii N. N. pro An. 1813 (Kernt Amt) Ezen Munka, minden bõltelkedést, és elmés séget ki rekesztvén, egyenesen e' tapasztaláson épül; ki vagyon dolgozva 1-ső Janua riustól utolsó Decemberig, miképpen lehessen valamely Dominiumnak terméseit jó mod jával adminisztrálni, minden nevezetes Gazdaságbeli Tárgyak elé adattatván, legyen azon Uradalom Királyi, akár Hercegi, vagy más T. Földes Uré minden tar tozkodás nélkül lehet alkalmaztatni. Ezen Operatum elsőben, az Erdély Országi Kirá lyi Provinciális Exactorátus által sub Nro. 1103 Anni 1816 meg vizsgálván, azután a' F. Királyi Fő Igazgató Tanács által, sub Nro. 5563. 1817 jó modjával készültnek, hasz nosnak, és Tzél szerint valónak iteltvén, utollyára Eő Cs. Királyi Felsége is sub Nro. Imperiali 2418. An. 1817. ezen Határozását a' Felséges Királyi. Guberniumnak, minden Pontyaiban helyben hagyván, a' Praenumeratio uttyára utasítani kegyelmesen méltoz tatott. Ha mely Mltgos Földes Urak, ilyen forma ki terjedésű Birodalommal nem bír nának, még is annál fogva, hogy a' nagyot kevesebbre reducálni lehet, némü némü részben használhatyák, a' mint e' következendőköl fognak ki tenni.

1-ör Vagyon készítve egy Diarium, a' hová minden külömbség nélkül a' Dominium Termései vétetnek fel, mi jön bé egyik Csürből, mi a' másikköl, és mennyi a' harmadikköl? nem külömben mi egy Faluböl, mennyi kettöböl, és mennyi háromböl?

2-szor Vagyon készítve, egy Ratio melyben minden Jövedelmei a' Dominiumnak kü lön lapon vagynak fel jegyezve.

3-szor Vagyon ismét készítve egy harmadik Rész, mely Corpusnak neveztetik, ezen Könyvben külön külön, mind pedig átallyában, a' Helységeknek, Malmoknak, Vendég — fogadóknak, s' más Beneficiumoknak esztendei Jövedelmek adatnak elé, ezen Könyv mint egy Tuköre a' több részeknek, ugyhogy ha mely Földes Ur valamelyik Faluját

Malmát, Vendég fogadoját örök áron, akár árendába adná, kinek kinek közép árrát (media Proportionalist) mít érhet egy Falu, mennyit kettő, és mennyit az egész Uradalom, ki nyomozhattya.

4-szer Vagynak készítve menstrualis és angaricalis Extractusok, mellyek meg mutatták mennyi jön bé honaponként, mennyi fertály esztendőnként? Az honapi Extractusok, nevezetesen szükségesek olyan helyeken, a' hol az Uradalom Ország uttyába, vagy nagy Vizek mellett fekszik, és a' Kereskedés folyamatban vagyon, hogy tudhassa minden Földes Ur, mennyit adhat el kész pénzen honaponként, és mennyi marad házi szükségére! Mely hónapokba meg szűnnek szaporodni a' Jövedelmek, e' szerént apadnak és fogynak el az Extractusok, mely hónapokba pedig nevekédnek p. o. Vetéskor, Aratáskor, és Szüretkor, a' szerént telnek meg ezek is.

5-ször Vagynak még továbbá külömb külömbféle Laistromok, Termés és Dézma Tabellák, Inventáriumok, miként lehessen a' Cséplők, és Malmok Laistromát, miként Szüretkor e' Borok Inventáriumát készíteni! a' hol Cellariatus (Keller Amt) vagyon, mitsoda modalitással kell a' nagyobb hordókat, kissebb mennyiségre reducálni, és erogálni? Mely hordó meg tsapoltatik, mitsoda változást szenved az Inventáriumban! Miként egyik Rubricából a' másikba ugrik által; hogy a' számado Tiszt, Principálissának minden maga eránt való bizodalmit meg nyerhesse, és ellenben Principálissa is, minden kétség alol fel oldozhassa. A' Mártiusi hónap mitsoda szoros egybe köttetésbe vagyon az első Angáriával, nem külömben az ugy nevezett Corpus, Decemberi Honappal és negyedik Angáriával! ughogy mikor azt mondjuk: December hónapba jöttbé ennyi, negyedik Angáriába ennyi! ezeknek a' Manentiákba, mellyek uj esztendőre vitetnek által; egyenlőknek kell lenni a' Corpusba el készült Manentiával, mely az egész esztendei Jövedelmeket rajzollya le, holott a' Calculusok ezerekbe külömböznek egymástol.

A' második Része ezen Munkának: Liber Rationum Perceptorialium (Mennt Amt) kész pénz Jövedelmeket adja elő, olyan modalitással készítettük mint az előbbeni, tsak az a' külömbség, hogy itten Plánumok és Architectonica Delineátiok fordulnak elő, mivel a' Tisztviselő, kinek Kormányozása alatt vagyon a' Dominium, a' Gazdaság szükségéhez képest, némelykor épített is. (ezen Könyvről tsak akkor fogok elmékedni, és Nemes Hazafiakat bővebben tudositani, a' mikoron ezen Munka Sajtó alá jövénd).

Ezen szélesen ki terjedő Munkának kedves következése a' Birtokos T. Urakra nézve a) Birodalmi ki esmértetnek, melyik jó gazda procreál többet, az esztendő mostohasága meg tettik, és külön külön, mind pedig átallyában az Egészsæk inhaerens Summáját ki lehet nyomozni. b) a' Fiscalis és Inspector Uraknak, a' számadás meg vizsgálásában, és alatta lévő Tiszttyeiknek oktatásokra nagy könnyebbség. c) a' Tisztviselőknek ezen Dominium kormányozása modját jól meg értvén, bátorságot, és hosszas állandóságot ígér; nem is lehet sok esztendőnkig senkinek jól hivatalát folytatni külömben, hanemha ennek

tudományában tőkélletes esméretet szerez. d) Az Ifjuságra nézve, kiknek kedvek vagyon Dominiumokban szolgálni négy esztendei Tudományokat meg szerzik, minnekokaért minden nevezetes Fő Oskolákban közönségessé is fog tétetni.

Kérettetnek annakokaért alázatossan minden Collégiumoknak és Gymnásiumoknak T. T. Prodirector, Rector és Professor Urai, hogy ezen köz haszonra tzelőző igyekezetem, a' Nemes Tanuló Ifjuságnak tudtára adni ne terheltessenek; ezen első Könyvnek az arra, minthogy író papirosra nyomtáttatik, határozottatott helyben köttetlen 15 Rfra, a' mely T. érdemes Nemes Hazafiak ezen Könyvet meg akarják magoknak szerezni, fel-tétvén lak-helyeket, Charactereket, méltoztassanak a' pénzt bizonyos alkalmatosság által, követ-kezendő Mlgos Uraknál le tenni: Krasznán, Cs. Kir. Camerárius 's Major Nagy Ajtai Ml-gos Cserey Farkas Urnál, Brassóba, Cs. Kir. Camerárius, és Fogarasföldi Kapitány Mlgos Béli István Urnál, Besztertzén, Districtualis Prov. Comissárius Mlgos Gáborfi Pál Urnál, Csikba, Fő Király Bíró Mlgos Sándor Mihály Urnál, Székely udvarhelyen Fő Tiszt: 's Esperest Zombori Joseff Urnál, Bétsbe, Sopronba, Evangelicus Püspök Fő Tisztelendő Kiss János Urnál, Nagy Károlyba, Fő Szolga Bíró Tettes Rápolti Nagy György Urnál, Egerbe, Érseki Typographia Inspector Tettes Gyalogai Ignácz Urnál, Kár-lovitzon az Illiriumi Lyceumnak Directora Tettes Rumi Károly György Urnál, Aradon, Arad Vármegyei Szolga Bíró Tettes Peretsényi Nagy László Urnál, Szebenbe, Cs. Kir. Priv. Typographus T. Hochmeister Márton Urnál, Eperjesen, Professor T. Zenovits Má-tyás Urnál, Nagy Váradon, Doctor T. Sándorfi Joseff Urnál, Pétsen, Könyvtáros T. Weidinger Mátyás Urnál, Kassán, Cs. Kir. Priv. Typographus Ellinger János Urnál, Pesthen, Cs. Kir. Priv. Typographus Trattner János Tamás Urnál, Kolosváratt, Könyvtá-ros T. Gutman János Urnál, Debretzenbe, Professor T. Sárvári Pál Urnál, Posonyba, Cs. Kir. Priv. Typographus Weher Simon Péter Urnál, Rév Komáromba, Reform. Prae-dicátor Tiszt. Toth János Urnál, Sárospatakon, Professor T. Vályi Nagy Ferentz Urnál, Pápán, Professor T. Toth Ferentz Urnál, Ketskémén, Város Fő Birája Tettes Saator Péter Urnál és utollyára Maros Vásárhelyen Patikárius Tiszt. Brandcker Simeon Ur.ál.

Tapasztaltatik pedig közönségesen, hogy az érdemes olvasó Magyar Publicum, pénz-beli Praenumerációk által gyakorta meg tsalattatván, egy átallyába már most azzal a' móddal vette szokásba az Praenumerációt, hogy tsak a' nevét írja bé, a' nélkül hogy előre bé fizesse a' meg kívántató Summát, 's ez által gyakorta az egyenesebb indulatu könyv kiadók is reménségekben meg tsalattatnak. Mivel kéntelen vagyok valaminthogy egyfelől meg vallani, hogy ezen tőkélletes meg győződésem szerint, közhasznú Munkámnak, a' Press által leendő közre botsátására, tsak az által tehetem alkalmatossá, hogyha az arra praenumeráló jó Urak, a' ki tett árrát a' Munkámnak előre valósággal bé fizetik; ugy tsalhatatlan igaz az másfelől, hogy az érdemes Nemes olvasó Hazai Publicumtól kívánni semmi jussom sintsen (nemlévén még eddig semmi ollyas alkal-matosságom a' magam meg esmértetésére) hogy irántam esmértetlen iránt, több bizoda-lómmal viseltetvén, mint mások iránt, gyakorta nagy nevü Irók iránt, praenumeráció-

jat leg kisebb tartózkodás nélkül, pénzbeli valóságos előre való bé fizetéssel tegye meg. Kedves Hazámnak tehetségem szerint, és abban, a' mihez érték használhatása indulattýából ösztönöztetvén, egy olly módról gondolkoztam, mely által mind a' Nemes Publicum bizodalját esmérletlen létemre e' részben meg nyerhessem, mind pedig magamat attól a' félelemtől meg menthessem, ne hogy az olvasó Publicum előtt, Munkám hasznos vólta által nyerendő kedvessége reménysége fejibe, költségbe vevén magamat, annyi sok szomorú példák mutatása szerint, nekem éppen el hordozhatatlan kárt vallyak. Meg nyertem Mlgos Imperialis Gróff Széki Téleki Jóseff Cs. Kir. Camerarius Urat arra, hogy a' Praenumeratio uttyán bé jövendő pénznek által vételét, minden leg kisebb bé folyásom nélkül magára vállalni egész készséggel méltóztatott. Meg vagyok azért a' tisztelt Gróff Ur Eő Nagyságától az iránt hatalmazva, hogy ezennel, az egész Hazai két testvér Nemes Publicum előtt köz hírré tegyem, hogy Eő Nagysága minden Praenumeratio uttyán bé jövendő pénzért, az utolsó fillérig jót áll; engemet e' Praenumeratio bé rekesztése után is mind addig a' bé jött Pénzből nem részeltet, valameddig a' Nemes Publicumnak ígért Munkám e' Press alól ki jöve a' Titt Collector Uraknak kezeikbe nem jut. Kérettetnek ennél fogva minden érdemes fellyebb tisztelt Collector Urak, hogy méltóztatassanak 1-ször Tsak pénzbeli előfizetésre való Praenumeránsokat el fogadni. 2-szor A' kezekbe gyüendő Summát akár Kassára Nemes Magyar Országban, akár Kolosvárra Nemes Erdély Országában a' leg óltóbb móddal, de bizonyos alkalmatossággal küldendő Contraquietántiájok mellett, a' Titt. Mlgos Gróff Ur kezébe által küldeni, gszor Mivel pedig tzéлом a' Praenumeránsok neveit ki nyomtatattani, arra is kérettetnek a' Titt Collector Urak, hogy a' bé gyült pénzek, el küldése alkalmatosságával, ne terheltesenek in specifico a' Praenumerans érdemes Urak neveit is egy Consignatioba a' Titt. Mlgos Gróff Urnak által küldeni. Eő Nagysága meg fogja kérni Kassán ugyan az oda való Hely. Confessiobeli érdemes Tisztelendő Praedicátor Tiszt. Kováts István, Kolosvárt pedig Cassae Provinciális Administrátor Tettes Bodor Pál Urakat, hogy távol létében, a' bé jövendő pénzeket által vegyék, arról a' Titt. Collector Urakat quietállják, és a' Contraquietántiákat meg a' Praenumeránsok neveik Consignatioját (mely két utóbbiak nélkül egy Krajtzár sem fog acceptáltatni, természetesen quietantia is nem fog ki adatni) által vegyék. Igéri továbbá a' sokszor tisztelt Mlgos Gróff Ur ezen Tudosittás rendiben, hogy ha a' Praenumeratio bé rekesztésével, a' nyomtatásra meg Kivántató költtség bé nem jönne, mivel jó író papirosra nyomtatván, nagy fáradságba, mind pediglen a' kinyomtatása egy nehány ezer forintokba kerülvén, minden titulált Collector Uraktól apránként bé jött Summák egész bizonsággal Titt. Collector Uraknak vissza fognak adatattani, tsak hogy azon esetben, a' particuláris Quietántiák is vissza fognak kivántatni. költ Maros Vásárhelyen Sz. György Havának 27 Napján 1818.

T. Mikolai István.

Kir. Direct. Cancellista.